

6

1968

Kultuur ja ELU

IS,
OUR,
tehniline toi-
N.
ANN

POISID JA KITARRID

OO AJAD, OO KOMBED!

Ei ole vist olnud aegu, mil vanem generatsioon oleks noorema kombelõtvust rooskamat jätnud.

„O tempora, o mores,“ öhkab populaarne sentents. Cicero klassikaline nõrdimuspuhang inspireerib tsiteerima pea kahe aastatuhande vältel. Ent kui palju on seda kohaldatud oma põlvkonnale?

Paradoks?

Maailm on alati kubisenud paradoksides. Juba rooma ajast arvates. Sest rohkem kui poliitilise rivaali Catilina pahed ärritanud kuldsuude esiisa „hukkaläinud“ noorus, kes retoorikaõpinguile või auväärsele riigiteenistusele eelistas lõnkuda Forum Romanumil, mis täitis umbes Viru tänava funktsiooni, finistada mitut sorti tsimbleid ning päevi mööda saata termides (sauna ja kohviku süntees) veini ja tantsijataride seltsis. Ning suur riigimees tegi üpris kategoorilise järelduse: tants ja pillimäng on „tegevus, mis parimal juhul on sünnis orjadele või vaimuhaigetele“.

Ajad muutuvad ja inimesed koos nendega. Veel hiljaegu oli „noortepebleem“ üllilhtne. Sõna „lõngus“, nagu Cicero tantsudefinitsiooni, ei vajanud kommentaare. Kitsad püksid, paksutaldsed „batad“ garanteerisid korraliku sissetuleku rätsepate ja kingseppade kõrval ka karikaturistidele: kes halb, kes hea, oli päevaselge.

Nüüd on aga maailmarändur püstitanud: ole lahke ja seleta, mis on lahti kapitalistlikul skvääril — kas passiivne ideaalitus, aktiivne narko-sex-lodevus või hoopis istumistreik Vietnami sõja vastu?! Täna võib olla nii, homme naa. Mis kõige segasem, taunitav nähtus, võib konsolideeruda hoopis ootamatuks resultaatiks.

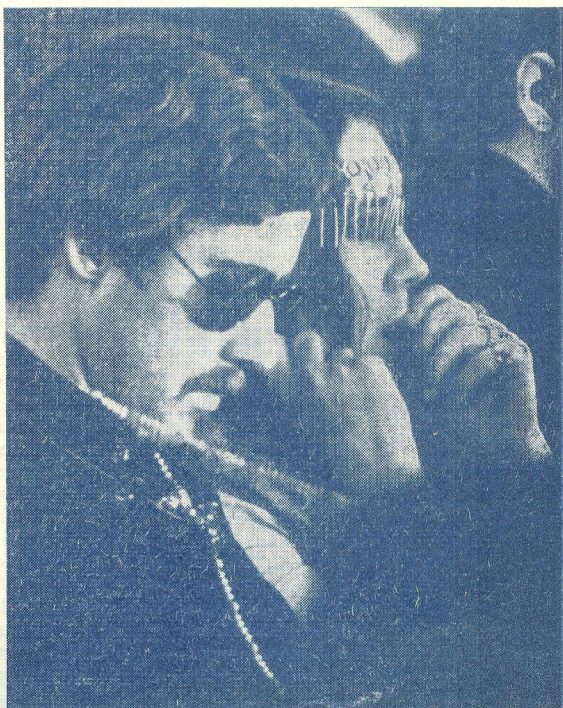
Meenutagem selguse mõttes lähimat minevikku. Biitnike inglise ja ameerika variandid, konformismivaenulikud ja üldkääbivaid konventsionaalsusi ründavad liikumised sünnitasid samasuunalised kultuurivoolud, mille sotsiaalsel mõju ei saa ignoreerida.

Et süveneda teoriasse, on vaja tunda ajalugu ja teha vahet asjade välimuse ning olemuse vahel.

Iga mood toob kaasajooksikuid. Nõnda juhtus biitnikega, nõnda juhtus teatavasti ka hipidega, kellest enamikul polevat midagi ühist india filosoofia, sanskriti keele ja sutrade tarkusega. Juuksed kasvavad kergemini ja kiiremini kui mõistus. Ja selle „avastamine“ ei too meid nähtuste olemusele põrmugi lähemale.

„The Beatles“i poisid kavatsesid juba pillid kotti panna ja memuaare kirjutama hakata, kui nende maailmakuulsus sooja seenevihmana Maarjamaale langes. Ja „seened“ vallutasid eriliste raskusteta klubide-kultuuripaleede laavad. Nii kitarristid kui ka kaasajooksjad — pikalakalised poisid ja pikasäärelistes saabas-

...huvitav...
...muusika...
...ansambel...
...poissmehed...
...biitmuusika...
...sõpru...

Ansambel «Poissmehed».

Biitmuusika sõpru.

tes tüdrukud, kes väänlevad kõrvukurdistavas rütmis — lubavad järeltada nihkeid meie noorte mentaliteedis.

Nihked, jaa, aga kuhu?

KITARRISTID JA ŠEIK

„Kitarristid keelatakse! Ja šeik samuti,“ liikus kevadel jutt noorte hulgas.

„Tohoh!“ mõtlesin. Kuidas saab kitarr „keelata“? Kui 102 detsibelliga mõõdetav müra on eluohulik, tuleks keelata restoranid, raudteerongide reproduktorid, naabrite raadiovastuvõtjad, mis samuti käivad tervise peale... Kitarr ei ole ju biitlite moekarje, vaid on soliidne, klassikaline instrument, mille saatel tantsiti Hispaanias juba XII sajandil, instrument, millele komponeerisid Rossini ja Paganini, de Falla ja Schönberg. Ja ideoloogilistes heitlustes saadetakse kitarril mitte serenaade, vaid protestilaule.

Küllastasin Rahvaloomingu Majas helilooja Vello Lipandit, kes pidi olema „kitarril põhimõtteline vastane“.

Sissejuhatuseks otsis V. Lipand paksu kausta. Teadaanne „Ohtulehes“ kitarristide ansamblike kohustuslikust ülevaatusest: kes kollektiividest osa ei võta või esinemisluba välja ei teeni, kaotab õiguse üles astuda avalikul laval. Mõistagi ei takistata harjutamast-mängimast oma koolis või töökohas. Keeld hõlmab klubisid ja kultuurimaju, kus pakutakse meelela-

hutust kõigile soovijaile — tasuta eest.

„Oleks tulnud ammu panna piir haltuurale, noorte vähikluse ja moepimeduse arvel lokkavale muusikabisnessile...“ tähendas V. Lipand. „Kuigi ma ise kitarrile ei kirjuta, ei kannan ma selle pilli vastu vähimatki vimma. Kõik oleneb, kuidas instrumenti käsitletakse.“

Vestlusest koorus välja pretsedenditu olukord meie kultuuritöös. Teame, et elukutselise artisti, aga samuti oma huviala osaliselt või tervenisti kutsetööks valinu või isetegevuslase „löögilepääs“ eeldab aastaid kestnud ettevalmistust, tööd, mille tulemusi vaeb mitte ainult menu publiku hulgas, vaid ennekõike kindel kunstiline tase.

Kitarristid aga tulid biit-heliplaatide ja jaapani transistormagnetofonide kiiluvees, „tulid, nägid, võitsid“!

Ja kui imeteldavalt „roheline“ oli nende tseesarlik triumfitee läbi direktorite kabinetide. Ilmselt oli otsustavaks mõõdupuuks saalidesse murdev sasipäiste alaealiste summ ja... kassa. Küllap too klaasluuk sissepääsul avas ka muidu „kinniste“ keskkoolipidude ukсед kaheldava väärtusega kitarr-antrepriisidele (koosseisus isegi „helitehnikud“ ehk detsibelide eest hoolitsejad ja muu palgaline personal). Ukсед avanesisid pärani ka koolipoisetsusest, järelilikult õpilasreeglitestki ammu väljakasvanud Merivälja-Lilleküla-Pääsküla „pandele“, keda noorte žargoonis öeldes alatas vaevavat „võimatu kismahimu“.

Mõista võib papasid-mammasid, kes kaitsevad 10—20 rubla öhtuga (!) teenivate laste „muusikalist eneseavaldust“; mõista võib noori moosekante, kes löid käega koolitundidele ja siirdusid gastrollima. Raha on raha, olgugi et sotsialistlikus ühiskonnas. Raske on aga mõista instantsi, kes on kutsutud ja seatud korda pidama, juhtima, kasvatama.

Niisugune on afiši „Esinevad kitarristid“ pahupool. Loodame, et kriitika ei laiene kõigile kitarristidele, kõigile klubidele, kõigile tantsuõhtutele?

„Enamasti siiski küll,“ nendib V. Lipand.

Kitarristide ansamblike kunstilised ülevaatused korraldati Tallinnas ja Tartus. 14-liikmeline žürii, kuhu kuulusid Kultuuriministeeriumi, Haridusministeeriumi, kultuuriasutuste ja koolide esindajate kõrval professionaalsed muusikud, tantsupedagoogid, akustik-helirežissöör, pidas võimalikuks anda esinemisluba näiteks Tallinnas 21-st kollektiivist 14-le.

„Rangelt võttes ei oleks tantsuorkestri luba pälvunud öieti keegi.“

Välismaised biitansamblid on valinud kursi improvisatsioonilise alge suurendamisele. Meie kitarristid aga võtavad aluseks meetrumi ja selle jaotuse, „hakkides“ meetrumit nii hästi või halvasti kui keegi oskab. Võimutseb alasti „rütmomaania“, motoorse biitrütmipulsi forsseerimine, millega arvatakse kõik piirduvatki. Tegelikult peituvad biitmuusikas uued, seni kasutamata võimalused; tekivad teised kõlavärvid, teised harmoonilised järgnevused, mis ilmnes eriti paremate ansamblike „Omega“ (ETKVL), „Toomaspojad“ („Tselluloos“) mängus. Võiks julgemini katsetada muude instrumentide sissetoomisega. Ansambleist originaalsemat, folkloori interpreteerivat „Peoleod“ (Kunstiinstituut) ei saakski nagu kitarristidega ühte mesti liigitada.

„Minu meelest on nende muusika kuulamiseks, mitte tantsuks,“ lõpetab V. Lipand. „Ülevaatusel osati isegi aeglane valss slow-rock'iks mängida.“

Mida kostab tantsupedagoog Ants Tael, ülevaatuses žürii liige?

„Ma ei ole muusikaspetsialist, aga töepoolest, kõik standardtantsud aeglasest valsist kuni tangoni mängiti kuidagi „mööda“. Kui traditsioonilise koosseisuga ansambel suudab esitada biitrütm, siis biitansamblile käivad „traditsioonilised“ rütmid üle jõu.“

Tantsuõpetajana tunneksin end märksa mugavamini, kui neid kitarripoisse saalis ei oleks.“

Seik, mida Tallinna noorukid tõlgendavad ainult ülakeha „nipika“ väänamisena, on sünnipaigas, Läänes, ammu moest. Rahvaloomingu Maja koreograafiaosakonna andmeil ei figuureeri šaik ka ametlikes õppeprogrammides. Seega: puhas „isetegevus“ ja pealegi vanamoodne. Ja kui täna tantsitakse šeigi asemel kikki ja pony-jerki, siis homme ei taga needki igihaljaid loobereid.

Mida tantsuoskuse devalvatsiooni vastu ette võtta, on gordioni sõlm. Vaevalt aitab veenmine, et 1—2 mööduva moetantsu hädaga pooleks „mahašeikimine“ ei võrdu tantsuoskusega. Alustada tuleb ilmselt orkestri pooldumilt.

Esimised sammud selles suunas on juba tehtud. Tallinna Noorsoo Kultuuripalee eraldas kitarristidele õhtupoolikud (mitte tantsuõhtud!). Aprillikuu viimasel pühapäeval oli kino „Kosmos“ lava ühe seansi vältel paremate kitarriansamblike päralt. Direktor J. Praakli sõnade järgi olid kõik 1000 istekohta välja müüdnud. Ei programmi ega publiku üle polnud nurisemist. Kirik keset küla, nagu ütles kõnekäänd. Rahvaloomingu Majal on plaanis kehtestada tantsuorkestrite tarifitseerimise ja kvalifitseerimise ning repertuaari kinnitamise täiustatud kord ja tantsukultuuri tõstmiseks korraldada tantsudemonstratsioone.

Jääb veel kivi, millele keskmine kitarrientusiast paratamatult komistab: kes abistab nõu ja jõuga? Juhendajad-konsultandid, koos- ja mittekooosseisulised on kõigil, džässimeestel isegi oma klubi. Vastukaaluks tuletas V. Lipand meelde, et meie džässmuusika patroonid heliloojad U. Naissoo ja V. Ojakäär võrsid just omaaegsest ansamblistiihiast, kus keegi neid ei suunanud ega õpetanud. Kas „isevool“, „vabad käed“ on voores? Jah, kui voolul on õige suund, kui käsi juhivad asjatundlikud ajud. Mingi organisatsiooniline vorm, koondumiskoht või keskus peab mõlemal juhul leitama.

Mis saab kitarristidest ja biitmuusikast, näitab tulevik.

Mis saab kitarristide ja nende austajate friseurist, otsustavad mood ja käärid. Viimaste teadete kohaselt olevatki juba inglise biitansambel „Suhkrumasinad“ sooritanud „revolutsioonilise pöörde“: püganud pead paljaks nagu piljardimunad. Londoni juuksurid valmistavat „palavaks“ suveks. Soovida sama Tallinna niigi töökoormatud juuksureile ei sõanda, sest järjekorda oodates võivad „karvaseks“ muutuda just need, kes seda ei soovi olla.

MATI MERILO

Toimetust: Tallinn, Vana Tooma 4, postkast 51. Telefonid: peatoimetaja 406-85, peatoimetaja asetäitja 495-29, osakonnad 469-22. Väljaandja: kirjastus «Perioodika», Tallinn, Pikk t. 37. Ladumisele 12. V 1968, trükkimisele 6. VI 1968. J. Janonise nim. Paberivabriku sügavtrükipaber 70×100/16. Formaadile 60×90 kohaldatud trükipoognaid 4,88. Arvutuspoognaid 6,12. MB-01678. Trükikoja tellimise nr. 941. Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk t. 54/58. Tiraaž 26 000.

«Култуур я Элу» («Культура и жизнь»). Журнал Министерства культуры ЭССР и Эстонского республиканского совета профсоюзов. Издательство «Периодика», г. Таллин.
На эстонском языке. Цена 30 коп.

